

ודברים בין תומכיהם הנלהבים של כל אחת משתי הקבוצות (כמובן – יהודים מול פולנים) עברו לתגרת ידיים קשה, ורק הודות להתערבותם של סוחר־בהמות יהודים מתושבי סניאטין, שנקרו למקום בשוכם מעסקיהם והתערבו בעוז ובגאווה לטובתנו. נמנעה שפיקות־דמים בין הפולנים והיהודים. באישון לילה ובליווית משמר של יהודים גברתנים עזבנו אז את סניאטין וחזרנו לביתנו.

משנסוד בשנת 1926 מרכז „הפועל” בוארשה התחילו באירגון סניפים לאגודה זו ברחבי פולין. היו אלה בעיקר אירגוני ארץ־ישראל העובדת – „התאחדות”, „גורדוניה”, „השומר הצעיר” ו„דרור” – ששימשו כמארגנים ופטרונים לסניפי „הפועל”. גם בעירנו נוסד קלוב „הפועל” וחבריו עסקו בכמה ענפי ספורט, ובראש וראשונה בכדורגל. חברנו אפרים גלר, שהצטיין כשוער הראשון בקבוצת „מכבי” בהורדנקה עלה לארץ־ישראל וכאן הוסיף לשחק בהצלחה ב„הפועל” ירושלים. בינתיים גדל בעירנו דור צעיר של שחקנים חובבים מוכשרים, והם ראו בספורט לא בילוי בלבד, אלא גם ביטוי לגאווה לאומית ולכשרו הגופני של היהודי, שבני הארץ האנטישמיים, הפולנים והאוקראינים ביקשו לראותו כאורח נחות־דרגה, המפחד מפני עדיפותם בכוחם הפיזי. בני הדור הצעיר למדו, ולא במעט הודות להתעסקותם בספורט, לזקוף גוים וגבם ולהשיב מכה אפיים, כשהיה צורך כך.

סניף ה„התאחדות” העמיד מתוכו חברים מוכשרים שהתמסרו לפעולה דרמטית־מוסיקלית בעירנו, שעליה יסופר לחוד. מצד אחר נתנו יד גם לכיבוש הנהגת הקהילה בעירנו על־ידי האגף הציוני המתקדם. מסגרת ציבורית זו היתה נתונה מראשית התארגנותה להנהגת גבירי העיר ונגידיה (משה פינלס, יוסף בונר, שלמה קראמר, ברל שפירר), ועברה לזמן מה להנהגת החרדים מאנשי ה„אגודה” ומהם למתבוללים, לפי רצון שליטי המדינה, שחפצו בהנהגה השוקטת על שמריה ומקבלת בתודה מה שמעניק להם השלטון „ברוב נדיבותו וחסדרו”. השליטים האלה התנגדו לניהול הקהילה על־ידי יהודים מתקדמים, היודעים לתבוע את זכויותיהם החוקיות מידי השלטון. מצויים בתוכנו חברים שהשתתפו במאבק הזה לכיבוש הנהגת הקהילה, הם זוכרים את הדברים לפי סדר התרחשותם והם יספרו בוודאי על־כך בפרטות.

★

זכרונותי אלה מתייחסים כמובן לתקופה שהיא רחוקה שנים רבות מסיומה הטראגי של פעילות סניף ה„התאחדות” בעירנו. מפני חברים שהיו האחרונים לפני השואה סופר לנו על פעולה ענפה מצד ה„התאחדות” בשנות קיומה האחרונות. כן נמסר לנו על עמידה יפה וגאה של חברינו בהימוט מוסדי עולם. חברינו נתנו יד בפרשה של הברחת גבולות לשם הצלת יהודים. הם החליטו עקרונית שלא להשתתף על־ידי נציגם ב„יודענראט” וקיימו את החלטתם זו בעקביות. חברים בודדים גילו התנגדות בפועל לתעלולי התליינים, כמו יצחק צין ושמואל לאסטר, שנפלו מתוך מסירות נפש וגאווה לאומית ולא נכנעו לדרישות הצוררים. היו חברים שהשתתפו בפעילות במחנות הפארטיזנים, ועדי ראייה ושמיעה יודעים לספר על גילויי גבורה של חברינו אלה. ה' יקום את דמם!

כלליים, פוליטיים, תנועתיים וספרותיים. להשתתפות המונית ולהתעניינות רבה זכו בייחוד הנשפים שנערכו במוצאי־שבת בשם „ערבי תיבה” (קסטל־אָונט), ובהם הועלו שאלות מתחומי תרבות שונים וניתנו תשובות על־ידי חברי מנחים. הערבים האלה נסתיימו בדרך כלל במסיבה ליד שולחנות ערו־כים, שבה לא נתקפחו חלילה ההומור והשירה. השתייה היתה כדת והשיחה קלחה כדבעי, וכן הוכן „עתון חיי”, שסקר על דרך החידוד והסאטירה את ההווי המקומי והצליף על תופעות שונות בחיי הציבור והפרט. גולת הכותרת של ערב כזה היה מעין „נשף ריקודים” („קרענצכען” בלעז), לצלילי כינורו של חברנו שמאול שטר (בנו של ה„כלי זמר” משה באביצקי), וריקודים סאלוניים שימשו בערבוביה עם ריקודי „הורה” ו„קאפרוש”. ומי ימלל נפתולי אותו ריקוד (קאפרוש), שמקורו גויי וחסדי כאחד. המנחה המוביל בריקוד הזה היה עמיתי וחברי מנוער מוניה שטאכל. הנה הוא צועד בראש השורה העורפית ובידו מגבת רטובה עם קשר כפול ומשולש בראשה, ואוי לו למי שאינו מחקה את תנועותיו ואינו ממלא אחרי הוראותיו. כל עבירה כזאת נענשת מיד על־ידי חבטה במגבת הרטובה מידי המנחה... כך היה מרקיד אותנו בלילות החורף עד לידי זיעה, וריקוד כזה ארך לפעמים ארבע וחמש שעות! אכן, היו ימים ולילות – הם לא ישובו עוד...

קבוצת הכדורגל „מכבי” (1923)
דער פוסבאל־קלוב „מכבי” (1923)
The Maccabee Football Team

כרוב הצעירים בדורנו עסקו גם צעירי עירנו בספורט. בראשית שנות העשרים הוחל באירגון קלוב „מכבי” הראשון ביזמת בערנארד אופנברגר, והמשיך בכך אחיו היינדל אופנברגר. בחצר ביתו של אברהמטשה אופנברגר הוחקנו מכשירים להתעמלות חופשית, ולאחר התעמלות לשם חימום הגוף יצאנו משם ל„טוליקה” (שדה היריד לבהמות) לשחק כדורגל. כנהוג, נתפסנו אנו הצעירים למשחק הזה בהתלהבות רבה. מלבד הפגישות עם הקבוצה הפולנית המקומית היינו מתמודדים עם קבוצות מהערים קולומיה, סניאטין וטשורטקוב. וזכור לי היטב מפגש עם קבוצת כדורגל של סטודנטים פולנים בסניאטין, שהפסידה במשחק נגד קבוצתנו מהורדנקה, ומדין